

Corneliu-Liviu POPESCU

Menținerea regimului democratic în urma revizuirii constituționale

1. Viața constituțională actuală este dominată de tema revizuirii constituționale, dorită de șeful statului, domnul Traian Băsescu, și de principalul partid politic de guvernământ, Partidul Democrat Liberal.

Președintele României și-a expus viziunea privind reforma constituțională în Discursul din 14 ianuarie 2009 la prezentarea publică a Raportului „Pentru consolidarea statului de drept”, întocmit de Comisia prezidențială de analiză a regimului politic și constituțional din România. Punctele esențiale cu privire la reforma instituțională sunt: regim semi-prezidențial, șef de stat ales prin sufragiu universal cu puteri corespunzătoare sporite; posibilitatea dizolvării necondiționate a Parlamentului de șeful statului; parlament unicameral; referendum obligatoriu anterior dezbaterii parlamentare. Se observă astfel că, în modelul propus, unui șef de stat puternic și beneficiind de legitimitate populară directă i se opune un parlament slab (unicameral și care poate fi dizolvat oricând), iar referendumul obligatoriu *ex ante* suprimă dezbaterea parlamentară și duce la mandat imperativ. Nu există niciun exemplu de regim democratic prezidențial sau semi-prezidențial cu parlament unicameral sau cu șef de stat care să poată dizolva parlamentul (în SUA – regim prezidențial – Președintele nu poate dizolva Congresul) sau ambele Camere (în Franța – regim semi-prezidențial – Președintele poate dizolva numai Adunarea Națională, iar nu și Senatul). A strânge laolaltă elemente disparate (care, privite izolat, se regăsesc în regimuri democratice), care însă niciodată nu coexistă în unul și același regim democratic, cu scopul întăririi puterii personale a șefului de stat și al reducerii drastice a puterii și rolului reprezentanței naționale semnifică crearea unui regim autoritar.

De asemenea, șeful statului a organizat un referendum național consultativ privind suprimarea unei Camere a Parlamentului și reducerea numărului de parlamentari la cel mult 300, în timpul campaniei referendare (suprapusă campaniei electorale prezidențiale) militând în mod neechivoc, partizan, demagogic și populist pentru un răspuns afirmativ la ambele întrebări. În urma unei propagande de tip totalitar fascist sau comunist, iar nu a unei informări obiective și raționale, națiunea a răspuns favorabil celor două întrebări puse de liderul politic, dar voința exprimată a cetățenilor, deși a fost liberă, nu a fost și în cunoștință de cauză („luminată”). În loc de referendum, ne aflăm în realitate în fața unui plebiscit, prin care națiunea a fost chemată să aprobe decizia luată de lider.

2. Actuala Constituție a României, adoptată în anul 1991 și revizuită în anul 2003, instituie anumite limite ale revizuirii, în art. 152, acestea impunându-se legiuitorului constituent derivat și aflându-se sub paza Curții Constituționale, prin controlul din oficiu al constituționalității inițiativei de revizuire constituțională, în temeiul art. 146 lit. a) *in fine*.

Oricât de paradoxal ar putea să pară, existența regimului politic democratic nu figurează printre limitele materiale ale revizuirii constituționale, deși art. 1 alin. (3) din Constituție proclamă România ca fiind un stat democratic.

Există totuși, printre limitele materiale ale revizuirii, prevederi constituționale care reprezintă elemente ale unui regim democratic: pluralismul politic, independența justiției și protecția drepturilor omului.

3. Democrația contemporană, oricât de variate forme de exprimare concretă ar cunoaște, presupune, în general, satisfacerea unor elemente fundamentale:

- suveranitatea aparține națiunii, iar democrația este în principiu reprezentativă;
- o constituție clară și supremația constituției;
- separația puterilor în stat;
- pluralism politic;
- parlament ales prin sufragiu universal direct (cel puțin una dintre camere), care deține puterea legiuitoare și controlează executivul;
- controlul parlamentar și judiciar asupra executivului;
- justiție independentă;
- un organ jurisdicțional care să garanteze supremația constituției, format din profesioniști independenți și imparțiali;
- autonomia locală;
- libertatea presei;
- libertatea religiei și separația și neutralitatea statului față de cultele religioase;
- protecția minorităților naționale;
- o societate civilă puternică;
- consacrarea și garantarea drepturilor omului;
- adeziunea la comunitatea internațională și supunerea la proceduri internaționale de control în domeniul respectării drepturilor omului;
- o cultură civică și democratică a cetățenilor.

În raport de trăsăturile fundamentale ale regimurilor democratice actuale, precum și de particularitățile istorice ale statului român și ale națiunii române, apreciem necesară sublinierea câtorva elemente care ar trebui analizate în procesul de revizuire constituțională.

4. În primul rând, este nevoie de o Constituție redactată foarte clar, precis și detaliat.

Deși în principiu legile fundamentale sunt concise, concizia Constituției nu se acomodează nici cu reaua-credință a oamenilor politici, nici cu incompetența profesională a judecătorilor constituționali.

Dacă în Constituția României au fost preluate (cu just titlu) instituții juridice din fondul comun al constituționalismului european, este necesară preluarea în același timp și a interpretării date astăzi respectivelor instituții juridice.

Spre exemplu, în cazul instituției juridice a contrasemnăturii, puterea reală de decizie revine celui care contrasemnează (șeful Guvernului), iar nu celui care semnează (șeful statului), deoarece Guvernul (și fiecare membru al său) răspunde politic, iar nu șeful statului, iar constituționalismul actual pune semnul egalității între putere

și răspundere (dacă nu există răspundere, nu există nici putere; dacă există putere, există răspundere). Regina Marii Britanii nu se opune vreunui act politic dorit de primul-ministru.

Similar, întrucât Guvernul răspunde politic exclusiv în fața Parlamentului, el reprezintă o creație a unei majorități parlamentare, așa încât Președintele României trebuie să desemneze drept candidat la funcția de prim-ministru persoana care dispune de sau are capacitatea să creeze o majoritate parlamentară, iar nu să-și impună propriul om (primul-ministru trebuie să aibă încredere parlamentară, iar nu prezidențială). Președintele Republicii Franceze (chiar dacă desemnează nu doar un candidat, ci chiar pe primul-ministru) l-a desemnat întotdeauna pe cel care avea majoritate parlamentară, în caz de coabitare, fără să încerce să-și impună un om politic fidel.

În sfârșit, eliminarea din sau includerea în echipa guvernamentală a unui ministru nu presupune în vreun fel decizia sau opoziția șefului statului, deoarece numai Guvernul (responsabil politic exclusiv în fața Parlamentului), condus de Primul-ministru, are rolul constituțional de a realiza programul de guvernare. Prin urmare, pentru a putea conduce Guvernul și a realiza programul de guvernare, Primul-ministru trebuie să aibă posibilitatea să lucreze cu miniștrii pe care îi dorește și în care are încredere, iar nu cu oameni loiali Președintelui.

Absența bunei-credințe a oamenilor politici și a profesionalismului și verticalității judecătorilor constituționali în interpretarea principiilor și normelor constituționale au dus la distorsiuni vădite ale unor soluții conforme cu tradiția constituțională europeană, la rescrierea haotică a legii fundamentale.

5. Democrația modernă este reprezentativă, fiind puține cazurile democrației directe. Evident, alegerile libere corecte și periodice, forma principală a democrației directe, sunt în același timp premisa esențială a democrației reprezentative.

Referendumul este o procedură democratică, dar care poate fi manipulată și transformată în plebiscit, adică în ratificarea unei decizii deja luate de lider, ca urmare a propagandei. Pentru a fi vorba cu adevărat de referendum, votul trebuie să fie nu numai liber, dar și luminat (în cunoștință de cauză), rezultat al informării (iar nu al manipulării propagandistice).

Se poate păstra referendumul consultativ, după cum se poate introduce referendumul decizional, dar acesta din urmă numai ulterior dezbaterii și votului parlamentar, pentru a aproba sau respinge o decizie luată de Parlament, iar nu *ex ante*, pentru a impune (sub presiune) o soluție Parlamentului.

6. Este necesară menținerea consacării constituționale a principiului separației puterilor în stat.

Totuși, este important de înțeles că separația puterilor în stat nu mai poate avea semnificația sa inițială, imediat ulterioară revoluțiilor burgheze. Dacă puterea judiciară rămâne independentă și separată de celelalte, apariția și dezvoltarea partidelor politice fac imposibilă o separație reală între cele două puteri cu caracter politic, legislativul și executivul. Partidul politic (ori coaliția) majoritară în parlament furnizează Guvernul și pe Primul-ministru, deci există o confuzie între puterea legiuitoare (prin majoritatea parlamentară) și puterea executivă, rezultat al contractului de

guvernare cu ocazia acordării încrederii echipei guvernamentale și programului de guvernare. Ca șef al partidului de guvernământ, Primul-ministru dispune de o majoritate parlamentară fidelă.

Funcția de decizie revine în realitate Guvernului (marea majoritate a inițiativelor legislative sunt de origine guvernamentală), proiectele sale fiind aprobate de majoritatea parlamentară, ca o mașină de vot.

Parlamentul își păstrează nominal puterea de legiferare, dar funcțiile sale esențiale rămân reprezentarea națiunii, controlul executivului, adoptarea bugetului.

În interiorul Parlamentului, caracterul liberal al democrației impune protejarea minorității (opoziției politice), care trebuie să poată dispune de mecanismele instituționale pentru a se exprima, pentru a critica și cenzura guvernul, pentru a fi asociată la decizie atunci când apreciază acest lucru ca fiind oportun.

Trebuie să existe un statut constituțional al opoziției politice și al liderului acesteia (reprezentantul partidului de opoziție cu cele mai multe scaune parlamentare), care trebuie consultat instituționalizat de șeful statului, de Primul-ministru, de președintele Camerelor, care trebuie să dispună de informații în aceeași măsură ca aceștia, care trebuie să aibă dreptul de sezină a Curții Constituționale în cazul conflictelor instituționale.

7. Menținerea pluralismului politic și a calificării partidelor politice ca fiind esențiale într-o societate democratică sunt indispensabile.

Protejarea partidelor politice nu se poate face însă prin interzicerea migrației politice a aleșilor, întrucât parlamentarii au un mandat reprezentativ, iar nu unul imperativ. Astfel, schimbarea partidului politic nu poate antrena pierderea mandatului parlamentar.

În același timp, reprezentarea parlamentară vizează exclusiv partidele care au câștigat mandate prin alegeri, iar nu și partidele neparlamentare către care au migrat ori care au fost create ulterior de parlamentari.

Eliminarea migrației politice a parlamentarilor (și, în general, a aleșilor), se poate face nu prin instituirea unei interdicții juridice, ci printr-o soluție liberală, a unui pact politic încheiat între partide, prin care partidele să se angajeze că nu vor primi în rândul lor și nu vor sprijini politic aleși migranți, decât dacă aceștia demisionează anterior din mandatul electiv obținut sub culorile altui partid.

8. Pentru un stat care nu are o veritabilă tradiție democratică, încercând în ultimul secol mai multe forme de regimuri autoritare și care abia de 20 de ani s-a desprins de un model politic nedemocratic, regimul politic cel mai potrivit este cel parlamentar. Statele europene aflate în situații similare (post-dictatură) – Germania, Austria, Italia, Spania, Portugalia, Grecia – au ales, toate, un regim politic parlamentar (chiar și acolo unde șeful statului este ales prin sufragiu universal, regimul este, în realitatea lui, parlamentar).

În lume funcționează un singur regim prezidențial veritabil democratic, în SUA, dar acolo separația puterilor funcționează nu numai pe orizontală (între cele 3 puteri), ci și pe verticală (între nivelul federal și nivelul statelor federate), împiedicând acumularea puterii în mâinile unui singur om (fără a mai vorbi de existența unei societăți civile puternice, de libertatea presei etc.).

Modelul politic european democratic este tradițional parlamentar. Dreptul comun pentru Europa tradițional democratică este parlamentarismul, cu singura excepție a semi-prezidențialismului francez (dezvoltat ca urmare a eșecului regimului parlamentar al Republicii a IV-a), care însă devine parlamentar în perioade de coabitare. Elveția are un regim de adunare, care este chiar mai mult decât un regim parlamentar, executivul nefiind un executiv al statului, ci doar un executiv al legislativului.

Prin urmare, omul politic forte trebuie să fie Primul-ministru, ca lider al partidului politic de guvernământ. Primul-ministru, ca șef al Guvernului, este singurul șef al puterii executive.

Șeful statului nu este jucător, nu este șef al puterii executive, ci are atribuții protocolare, precum și atribuții de asigurare a constituționalității jocului politic, în care însă nu este implicat. Actele sale sunt expresia voinței guvernamentale, întrucât Guvernul este singurul care un program de guvernare, care are răspunderea politică a guvernării, care poate fi demis printr-o simplă moțiune de cenzură.

Neavând putere reală, nefiind un actor al luptei politice, neavând program de guvernare, trebuie eliminată soluția populistă actuală (foarte puțin utilizată în Europa) a alegerii șefului statului prin sufragiu universal direct (ceea ce îl face un „gigant” sub aspectul reprezentativității populare, în conflict cu „piticul” care este din punct de vedere al puterii constituționale). El trebuie deci ales de Parlament. Scăpăm poate astfel și de ceea ce de sute de ani reprezintă pentru români „cultul voievodului”, supunerea oarbă, necritică față de un lider suprem, din lipsă de exercițiu și cultură democratică. De altfel, în SUA, modelul prezidențial prin excelență, Președintele nu este ales prin vot direct, ci de electori, fiind posibil ca alesul să nu aibă majoritatea la nivelul votului popular.

Întrucât Primul-ministru și Guvernul au răspunderea, ei trebuie să aibă și puterea de decizie. Șeful statului neavând răspunderea guvernării, nu poate avea nici putere de decizie pentru a guverna sau pentru a bloca guvernarea.

Ca șef politic al națiunii, șeful Guvernului este practic rezultatul sufragiului universal, deoarece în alegerile parlamentare fiecare partid se prezintă electoratului nu numai cu oferta de program politic și de parlamentari, ci și cu numele celui pe care îl dorește a fi Prim-ministru. Alegătorii, votând pentru un anumit parlamentar și pentru un anumit partid politic, știu că astfel votează în fapt și pentru un anumit Prim-ministru.

Șef politic legitimat practic electoral, șeful Guvernului nu este totuși un șef absolut, deoarece el poate fi demis oricând și fără justificare de Parlament, pe motive pur politice, printr-o moțiune de cenzură. Ca echilibru și simetric, tot pentru motive politice, șeful Guvernului (prin intermediul unui decret formal al șefului statului) poate dizolva Parlamentul, făcând astfel apel la electorat.

9. Instituția Parlamentului trebuie să rămână instituția esențială și simbol a democrației.

Parlamentarii trebuie protejați, sens în care sunt absolut necesare atât păstrarea regulii mandatului reprezentativ (iar nu a mandatului imperativ), cât și imunitatea parlamentară (ca o protecție a parlamentarilor față de abuzuri).

Imunitatea parlamentară constituie drept comun în democrațiile europene, precum și în cazul Parlamentului European și al Adunării Parlamentare a Consiliului Europei. Imunitatea parlamentară a fost considerată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului ca fiind compatibilă cu drepturile consacrate de Convenția europeană a drepturilor omului.

Evident, imunitatea parlamentară nu trebuie să se transforme în impunitate.

Într-un stat ideal, independența puterii judiciare și drepturile omului sunt garanții suficiente pentru orice persoană, deci inclusiv pentru parlamentari. Experiența istorică a arătat însă tendința unor presiuni la adresa aleșilor, astfel încât instituția imunității parlamentare este păstrată în constituționalismul european.

10. Autonomia parlamentară, în special sub forma autonomiei regulamentare (regulamentele sunt acte de organizare internă, cu forță juridică imediat infra-constituțională, deci strict egală cu a legii, dar în adoptarea cărora nu intervine nici Guvernului – care nu are drept de inițiativă – nici șeful statului – care nu le promulgă) și a autonomiei de constituire a structurilor interne, trebuie menținută, ca o tradiție indispensabilă a democrației și parlamentarismului.

11. Controlul parlamentar asupra executivului este, de asemenea, esențial pentru un regim democratic de tip parlamentar.

Acesta se realizează nu numai prin votul de învestire a Guvernului sau prin moțiunea de cenzură, ci și prin întrebări și interpelări, ca și prin anchete parlamentare.

În mod total fals s-a acreditat ideea că anchetele parlamentare ar fi o formă de imixtiune a puterii legislative în activitatea puterii judiciare. Anchetele parlamentare sunt o instituție juridică fundamentală și clasică pentru un parlament într-un regim democratic.

12. Personal, dintr-o perspectivă pur teoretică, suntem adepții unui parlament monocameral.

În același timp, având în vedere riscurile potențiale pentru democrația românească actuală ale unui parlament unicameral (fatalmente extrem de slab în fața șefului statului, dacă acesta are tendințe autoritare), nu putem decât să pledăm pentru menținerea bicameralismului parlamentar.

În schimb, bicameralismul nu trebuie fondat pe bicameralismul egalitar actual.

Totuși, în măsura în care separarea atribuțiilor Camerelor se însoțește și de faptul că una dintre Camere va fi aleasă în mod indirect, aceasta din urmă nu trebuie să aibă putere ultimă de decizie în legiferare (rol care trebuie rezervat Camerei inferioare, alese prin sufragiu universal), pentru a nu viola dreptul cetățenilor la alegerea prin sufragiu universal direct a organului legiuitor.

În cazul în care se preferă totuși un parlament monocameral, sunt necesare garanții împotriva legiferării „la cald”, sub presiune, spre exemplu prin obligativitatea a două sau chiar trei lecturi (dezbateri și vot) succesive ale aceluiași proiect de lege, la anumite intervale de timp.

13. În același timp însă, regimul parlamentar trebuie raționalizat, pentru a devia spre dictatura Parlamentului.

Cu titlu de exemplu, avem în vedere: moțiunea constructivă de cenzură, după modelul german (demiterea Primului-ministru duce automat la desemnarea altui Prim-ministru, deoarece moțiunea semnifică nu numai retragerea încrederii unui Prim-ministru, ci și acordarea încrederii altui Prim-ministru, al cărui nume este indicat în moțiune); cantonarea Parlamentului în domeniul rezervat legii și acordarea puterii de reglementare autonomă Guvernului; dreptul Guvernului de a stabili urgențele de legiferare pe ordinea de zi a Parlamentului (deoarece Guvernul are răspunderea programului de guvernare).

14. Reglementarea primară a relațiilor sociale (cu statut infra-constituțional) poate urma modelul francez.

Funcția de reglementare primară a relațiilor sociale trebuie împărțită între Parlament și Guvern. În domeniile expres și limitativ enumerate de Constituție, reglementarea primară este de competența Parlamentului, prin lege. În toate celelalte domenii (deci, ca drept comun), reglementarea primară a relațiilor sociale revine Guvernului, prin regulamente autonome. Monopolul parlamentar al reglementării primare (infra-constituționale) dispare, Parlamentul putându-se concentra pe cele mai importante relații sociale, în celelalte domenii intervenind în mod prompt executivul.

Delegarea legislativă (intervenția Guvernului în domeniul rezervat legii, prin ordonanță) poate fi eliminată, păstrându-se eventual doar ordonanțele de urgență, dar numai în situații de criză (stare de război, stare de asediu, stare de urgență).

Partajul de competență între legiferare și reglementare autonomă este dat în paza Curții Constituționale.

Mai mult, judecătorul constituțional cenzurează validitatea regulamentelor autonome, care, fiind acte de reglementare primară, sunt acte de guvernare, iar nu acte administrative, fiind subordonate exclusiv Constituției, iar nu și legii.

15. De asemenea, nu numai legile, ci toate actele Parlamentului și ale structurilor sale interne trebuie supuse unei cenzuri exterioare de tip jurisdicțional. Autonomia parlamentară nu semnifică absența unui control exterior de tip jurisdicțional.

În prezent, numai legile și regulamentele parlamentare sunt supuse cenzurii de constituționalitate operate de Curtea Constituțională. Celelalte acte juridice adoptate de Parlament și de structurile sale interne scapă oricărui control jurisdicțional, întrucât Curtea Constituțională are numai atribuțiile expres și limitativ enumerate de Constituție și de legi organice, iar puterea judiciară apreciază că nu se poate pronunța decât asupra actelor administrative, calificând însă aceste acte ca nefiind administrative.

S-a ajuns astfel la soluția absurdă în care legile (cele mai importante acte ale Parlamentului) pot fi cenzurate și, dacă este cazul, invalidate, iar simple acte ale unor structuri interne ale Parlamentului au devenit în fapt supra-constituționale, în absența oricărui control exterior și a oricărei posibilități de invalidare.

16. Atât cumulul mandatului parlamentar cu funcția de ministru, cât și interdicția cumulului se regăsesc în sistemele democratice europene, chestiunea nefiind de esența separației puterilor.

Se poate opta pentru oricare dintre sisteme, după cum se poate alege un compromis: dacă un parlamentar este desemnat ministru, mandatul său de parlamentar va fi exercitat de supleantul care a fost ales împreună cu el. Odată cu încetarea funcției de ministru, cel în cauză reia exercitarea mandatului parlamentar.

17. Consiliul Suprem de Apărare a Țării trebuie suprimat, rolul de conducere generală a administrației publice (inclusiv a administrației militare) revenind Guvernului, sub conducerea Primulu-ministru. Șeful statului este numai nominal șeful forțelor armate (simbol al subordonării puterii militare față de puterea civilă, element esențial al statului democratic), comanda efectivă fiind exercitată de Guvern.

Serviciul (serviciile) de informații trebuie să se afle nu numai sub control parlamentar (acesta nefiind un control specializat, continuu și eficient), ci și (sau mai ales) în subordinea, sub controlul și în răspunderea Guvernului.

18. Independența justiției trebuie întărită prin separația clară între justiție (puterea judiciară, instanțe judecătorești, judecători), pe de o parte, și Ministerul Public (parchete, procurori), pe de altă parte.

Procurorii nu fac parte din puterea judecătorească (judiciară), ei fiind agenți ai puterii executive, magistrați de parchet, subordonați ierarhic între ei și față de ministrul Justiției (membru al executivului), care este capul Ministerului Public. Ei nu sunt independenți și imparțiali, ci reprezintă interesele statului în justiție, susținând acuzarea în procesul penal.

Prin urmare, soluția nu este acordarea de independență procurorilor, ci recunoașterea pentru aceștia numai a acelor atribuții care nu presupun independență și imparțialitate, celelalte fiind de competența judecătorilor.

Similar, Consiliul Superior al Magistraturii poate fi ori suprimat (rolul său fiind asigurat de Înalta Curte de Casație), ori din compunerea lui trebuie eliminați procurorii și ministrul justiției.

19. Este esențială înscrierea unor garanții de profesionalism și probitate morală pentru candidații la funcția de judecător al Curții Constituționale și depolitizarea completă a numirii „înțelepților”.

De ani buni, Curtea Constituțională este o catastrofă: judecătorii constituționali dovedesc limitare profesională și obediență politică.

Se impune însă menținerea Curții Constituționale ca jurisdicție de atribuție (constituțională, electorală, referendară etc.), acesta fiind modelul european. Ne opunem deci propunerilor de trecere a cenzurii constituționalității legilor în competența curții supreme a ordinului judiciar.

20. Autonomia locală și autonomia regională trebuie să reprezinte o dimensiune importantă a reformei constituționale. Autonomia trebuie să fie decizională, materială, financiară, de personal.

Actualele județe, creație a secolului al XIX-lea, pe regula „o zi călare” între orașul reședință și cel mai îndepărtat punct al județului, nu permit o autonomie regională.

Potrivit principiului subsidiarității, statul trebuie să-și păstreze numai puterile regaliene, precum și atribuții de control, delegând restul puterilor fie „în sus” (către Uniunea Europeană), fie „în jos” (către regiuni și către colectivitățile de bază), fie către sectorul privat.

21. În materia drepturilor omului, apreciem că două modificări constituționale se impun cu necesitate.

Pe de o parte, avem în vedere separarea funcției de instrucție de funcția de acuzare în procesul penal, prima fiind dată judecătorului, numai cealaltă rămânând a fi păstrată de procuror. Procurorul decide începerea urmăririi penale și sesizează judecătorul de instrucție, iar după terminarea instrucției procurorul decide trimiterea în judecată, rechizitoriul său trebuind confirmat de un judecător. De asemenea, toate actele procesuale penale care constituie ingerințe în drepturile individuale trebuie să fie de competența exclusivă a judecătorului (cu excepția reținerii de până la 24 de ore), iar împotriva tuturor actelor procurorului se poate face plângere la un judecător.

Pe de altă parte, în materia interceptării corespondenței (inclusiv a convorbirilor telefonice, a email-urilor etc.), decizia privind ingerința trebuie luată numai de un judecător, trebuie să existe un control independent exterior cu privire la efectuarea interceptărilor, o decizie luată de un alt magistrat decât magistratul instructor privind depunerea la dosar a informațiilor obținute, garanții privind respectarea vieții private, limitarea în timp a măsurii și informarea obligatorie a persoanei după încetarea măsurii (indiferent care este soluția penală care se adoptă).

22. Sub aspect tehnic, ne pronunțăm pentru o Constituție complet nouă. Actuala Constituție este atât de proastă (și dintr-una proastă în 1991 s-a făcut una și mai proastă la revizuirea din 2003), încât nu poate fi „cârpită”, ci trebuie realizată o construcție constituțională distinctă.

Ca metodă, se impune realizarea unui consens politic al clasei politice pe aspectele fundamentale, ca și consultarea societății civile și a experților, precum și (inițial) educarea și (ulterior) consultarea populației. Abia apoi se poate trece la redactarea textului propriu-zis și la procedurile de adoptarea a acestuia.